

Coşku Vermek – Göstermek – Taklit Etmek

Deneme: Unutulmuş Öğrenme Biçimleri Üzerine Bir Savunma ¹

Seval Ayne Karacabey , Muğla

PISA & OECD, IQB², VERA³ ve şimdi de IGLU⁴ verileri: Cassandra⁵ çığlıkları bu aralar bir hayli yüksek. Yine Alman öğrencilerin okuma becerilerinde (sadece okuma becerilerinde de değil) kısmen bir gerileme var. Ancak bu durum bu yıla özgü değil. On yıldan fazladır devam eden bir gerilemeden bahsediyoruz.

Bir parmak öğrencileri işaret etse bile üç parmak bizi işaret ediyor: Bu durumu şikâyet etmek yerine kendimize sormalıyız: “*BİZ, neyi yanlış yaptık, ihmal ettik ya da yeteri kadar dikkate almadık?*”

PISA 2000 yılından bu yana yapılan çalışmaların istikrarlı biçimde artmasına, destek programlarının genişlemesine ve hibelerin arttırılmasına rağmen neden ilerleme olmuyor ya da sessizce olan biten nedir?

Destek programları genellikle sadece kâğıt üzerinde kalan konseptler değil midir? Ödevler ve diğer malzemeler, boşlukları doldurmak üzere hazırlanmış metinler: Yalnızca laf salatası. Her şeyi bir araya getiriyoruz, ama çoğunlukla sadece kâğıt üzerinde: Çalışma sayfaları ve boşluk doldurma metinleri, hazır dikte çalışmaları ve kontrol sayfaları! Eğer evrim, öğrenmeyi nasıl öğrettiğimize odaklansaydı, hepimiz kâğıt üzerinde ve kâğıtla öğrenirdik. O zaman evrim neden farklı bir yol seçti?

Aslında kendi kaderini tayin etmenin (öz belirlemenin) pozitif amacını güden *öz-düzenlemeli öğrenme* yaklaşımı, uygulamada öğrenme süreçlerinin yapısal olarak araçsallaştırılmasına yol açmıştır: Kâğıdı veriyoruz, bir şeyi açıklıyoruz ve geri çekiliyoruz. Öğrencilere öğretmen merkezli olmamak için, bugünün öğretmenin

Einsenddatum: 17.02.2023

Freigabe zur Veröffentlichung: 15.06.2023

¹ Belgrad, Jürgen (2023): Begeistern - Vormachen – Nachmachen. Essay: Ein Plädoyer für vergessene Lernformen. (https://www.lesefoerderung-durch-vorlesen.de/images//Belgrad-23-03-09-begeistern-vormachen_und_nachmachen.pdf).

² IQB: Institut zur Qualitätsentwicklung im Bildungswesen (Eğitimde Kalite Geliştirme Enstitüsü).

³ VERA: VERgleichsArbeiten (Karşılaştırmalı Çalışmalar) VERA, Federal Almanya Cumhuriyeti'nin tüm eyaletlerinde zorunlu olan yazılı sınavlardır (Aşağı Saksonya istisnadır). (URL: <https://www.iqb.huberlin.de/vera/>; Erişim.13.03.2023: 18:14).

⁴ IGLU: Internationale Grundschul-Lese-Untersuchung (Uluslararası İlkokul Okuma Araştırması)

⁵ “Geleceği görme gücüyle yıkımları önlemeye çalışan ama sözünü geçiremediği için başına gelen belalardan iki misli etkilenip üzülen bilicinin dramını simgeler Cassandra; bugünün anlayış ve deyimine göre uzağı gören bilinçli bir insanın dramını.[...] Cassandra geleceği görebilecek, gördüğünü de haykıracak, ama kimseyi söylediklerinin doğruluğuna inandıramayacaktır.” (Erhat, Azra, (2011) Mitoloji sözlüğü, S.168-169, 18. Basım. Remzi Kitabevi).

moderatörden daha fazlası olmasına izin verilmiyor. Öğrencilerin *ne* yapacaklarına ve *nasıl* yapacaklarına, *nasıl* ve ne hızda öğreneceklerine kendilerinin karar vermesi gerekiyor.

Neden doğada nasıl öğrenildiğine bir göz atmıyoruz? Memelilerde anne, baba ve kardeşler gösterir ve küçük olan onları taklit eder. Küçük olan, ailesinden ne görüyorsa ve diğerlerinden alabileceği ne varsa onu taklit eder. Kendimiz bile karmaşık dizgeleri öğrenirken öncelikle kâğıda bakmayız gösteririz: Bir karbüratör nasıl sökülür? Bir güncelleme bilgisayara nasıl yüklenir? Yüzmeyi nasıl öğrenebilirim? “*Bu - kahrolası-enstrümanı nasıl öğrenebilirim?*” Birisi gösteriyor ve ben de taklit ediyorum. Yeteri kadar alıştırmadan sonra kendim de yeniden biçimlendirmeye, hatta doğaçlama yapmaya, çizgiden sapmaya başlayabilirim. Hatta o kadar çok deneyim sahibi olurum ki sonunda kendimden de bir şeyler ortaya koyabilirim.

“*O nasıl böyle güzel tango yapıyor? Bana bir göstere!*” Futbolda bile on bir oyuncuyu sahaya çıkarıp ayaklarına topu verip “*Haydi bakalım güzelce topa vurun.*” demezsiniz. Önce topa nasıl vurmaları gerektiğini gösterirsiniz. Sonra oyuncular o vuruşu taklit ederler ve tekrarlarlar. Yani alıştırmaya yaparlar. Çoğu öğrenme süreci, *modellere* dayanır: Göstermek – Taklit etmek.

Üç temel öğrenme biçimini biliyoruz:

1. *Model* olarak öğrenme ki öğrenmenin en etkili şeklidir,
2. *Pekiştirmeli* öğrenme de istenilen amacı desteklemektedir.
3. *İlişkilendirmeli öğrenme*: Bu da öğrenmeyi çok daha eğlenceli kılar, coşku uyandırır ve biz eğlenceyi öğrenmeyle birleştiririz! Ancak, *model* olarak öğrenme, öğrenme biçimlerinin temelini oluşturur. *Pekiştirmeli ve ilişkilendirmeli öğrenme* ise bu öğrenme kuramlarının uygulandığı *alanlara* dâhildir.

Bu, özellikle okumayı öğrenirken daha iyi ortaya çıkmaktadır: Birinci aşamada öğrencilerin kelimeleri ve özellikle kelime gruplarının, konuşulan anlamlı kelime gruplarının nasıl vurgulandığını, notların nerede oluştuğunu, hangi cümle melodisinin uygun olduğunu ve tüm bunların yazı olarak neye benzediğini duyabilmeleri ve sonra görebilmeleri için, önce öğretmenin çocuklara metni okuması gerekmektedir. İkinci aşamada *birlikte* okuyabiliriz: Öğretmen yüksek sesle okurken öğrenciler sessizce gözleriyle takip ederler. Son olarak öğrencilerin ikili olarak birlikte başarılı bir şekilde okumalarını sağlayabiliriz: *Akıcı Okuma Eğitimi*.

Göstermek - taklit etmek, çiftler hâlinde birlikte öğrenmek, daha sonra adım adım tek başına yapabilmek. Ana hatlarıyla özetlenen öğrenme ikileminden çıkış yolu bu mudur?

Henüz tam olarak değil:

“*Eğitim, varillerin doldurulması değil, alevlerin tutuşmasıdır!*”
(Heraklitos, yaklaşık M.Ö. 500)

Öğrencilerin bana katılmasını nasıl sağlayabilirim? Onlara bir şey gösterip sonra bunu coşkuyla taklit etmek istemelerini nasıl başarabilirim? Kendi kendime yaydığım ve kendi öğrenme süreçlerime eşlik ettiğim coşkuyla: “*Eğitim, alevlerin tutuşmasıdır!*”

Ünlü beyin araştırmacısı Gerhard Roth, “Eğitim kişiliğe ihtiyaç duyar” adlı en çok satan kitabında başarılı renmede eşlik eden kişiliğin temel rolünü gösterir.

Koblenz Üniversitesi’nde deneysel bir eğitim araştırmacısı olan Thomas Götz de -kendisini “can sıkıntısı araştırmacısı” olarak adlandırıyor- “coşkulu öğretimin” etkisini üstüne basarak vurgular. Ayrıca, John Hattie’nin kapsamlı meta çalışmaları da ğretmen - ğrenci ilişkisinin etkisini göstermektedir: %72 açık öğrenme/ders⁶ modelinin etki gücü, ğretmen - ğrenci ilişkisinin etki gücüne göre %1’dir. (Açık ğrenme/ders modeli: %1 etki gücü). Aynı zamanda edebiyat öğreticisi olan Gerhard Haas tekrar tekrar şunu vurgulamıştır: “Bir edebiyat ğretmeni yanıp tutuşmalı!”

Diğer yandan Paul Watzlawick de zaten, öğrenme sürecinde ve iletişimde sadece “İÇERİK” değil, aynı zamanda “İLİŐKI”nin de önemli olduğunu dile getirmiştir. İçerik ve ilişki unsuru birbirine aittir: Bir demiryolu üzerinde iki ray aynı yöne doğru ilerler, aksi takdirde tren raydan çıkar ya da hiç ilerleyemez.

Öğretmen sadece müdahale etmeyen veya kendini çekimsiz ifade eden bir moderatör değil, aynı zamanda ortak bir düşünür, coşku uyandıran ve (herkesi) sürükleyen ortak bir ğrenendir!

Futbol antrenörleriyle her cumartesi günü oyun sahasının kenarında antrenörün coşkusunu ve heyecanını yaşıyoruz. Öğretmen yetiştiren bizler de sahaya çıkmak zorundayız. Bizler, ğretimin/ dersin nasıl yapıldığını somut olarak göstermek zorundayız. Burada da slogan: GÖSTER – TAKLİT ET – DUR: Kısa geri bildirim yap, yine dzeltileni göster ve sonra daha iyisini taklit et: Bu, iyi bilinen mikro ğretim kuramıdır. Öğretmenler tamamen farklı bir şekilde eğitilmelidir. Derslerin bir kısmında, başarılı olana kadar hedefe yönelik alıştırmalar yapılır: Girişler, tanıtımlar, pekiştirmeler, alıştırmalar, yansımalar, geri bildirim.

Tıpkı Tiyatroda olduğu gibi. Yönetmen *gösterir*, bunun nasıl yapılabileceğini gösterir, oyuncular önce onu sadece taklit ederler, sonra gösterilene rollerine alır ve böylece role kendi kişiliğini katarlar. Her koşulda, yönetmen öğrencisinin kapasitesini görür ve onları gclendirmeye, kişinin ve rolün özelliklerini birleştirmeye çalışır ve ardından eğer işler yolunda gidiyorsa tekrar tekrar prova yapılır, alıştırmalar yapılır, düzeltir karşılıklı ilham alınır. Çalışma sayfası olmadan, kğit olmadan, ama coşkuyla: Göstermek – Taklit etmek.

Hemen hemen her ğrenci smestrin ilk dönemlerinde ne yazık ki sadece kuramsal bilgi öğrenirse her şeyi aslında *bilir*, ancak hiçbir şey *yapamaz* (Sert eleştirmenler buna “Yaşamdan Uzak – Didaktik” diyorlar). İlk aşamada aslında *sorular* retebilmek için, önce eğitmek, pratik yapmak, prova yapmak daha iyi olmaz mıydı? Bu neden böyle? Alternatifler var mı? řu ve bu nasıl araştırılıyor? Peki ya uygulamada gösterilen yöntemlerin kabul nasıldır?

Belki de sadece çok çene alıyoruz. Allensbach’taki Demoskopi Enstitüsü tarafından 2007 yılında yapılan bir araştırmada *konuşmanın* etkisi incelenmiştir: Bir

⁶ Alm. Offener Unterricht (İng. Open learning) Açık ğrenme: 1970’lerde ortaya çıkan ve uygulama ve çalışma alanlarına dönüşen eğitimde yenilikçi bir harekettir. Genel olarak ya örgün eğitim sistemleri içinde öğrenme fırsatlarını geliştiren ya da örgün eğitim sistemlerinin ötesinde öğrenme fırsatlarını genişleten faaliyetleri ifade eder. (URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Offener_Unterricht, https://en.wikipedia.org/wiki/Open_learning, Erişim 21.03.2023).

konuşma sırasında *metin* yaklaşık %20, *ses* yaklaşık %20 ve *fiziksel iletişim* (yüz ifadeleri, jestler) yaklaşık %60 oranında etkilidir. Derslerimizde gerçekten de aşırı verbalizm [Verbalismus⁷] ve sadece sözel dile [Verbalsprache] odaklanma hüküm sürmüyor mu? Öğrencilerle olan iletişimimizin, iletişimsel olanakların *genişliğinden* çok daha fazla faydalanması gerekmez mi?

Kısaltılmış iletişim, sözel dile saplanıp kalmak, model olarak öğrenme yerine kâğıt ile öğrenme: Kendimizi bu ölümcül pençeden kurtarabilir miyiz?

Bertolt Brecht'in yanıtı: "*Kendimiz hayal kırıklığına uğramış duruyoruz ve perdeyi endişeyle izliyoruz ve tüm sorular açık.*"

(*"Der gute Mensch von Sezuan"*⁸ adlı eserinden)

Benim cevabım: "*Umarım olmaz!*"

İletişim:

Prof. Dr. Jürgen Belgrad

Emekli Profesör: Edebiyat Bilimi ve Edebiyat Öğretimi

SESLİ OKUMA YOLUYLA OKUMA TEŞVİKİ adlı projenin yürütücüsü

Eğitim Fakültesi Weingarten

belgrad@ph-weingarten.de

⁷ Sözel anlatım/sözcüklere boğulma.

⁸ Alman Yazar Bertolt Brecht'in tiyatro eserlerinden biridir. Eserin Türkçe çevirisi vardır: "Sezuan'ın iyi insanı", Almandan Çeviren: Adalet Cimcoz.